

Clarence Forsström, här med bödelsbilan, kommer i nästa vecka ut med en bok om dödsdomar och avrättningar i staden under 1800-talet.

Bildbevis. Stadens avrättningsplats med galgen (inringad) är utmärkt på en karta från 1600-talets första hälft, av Jean de Rogier.

Galgberget.

För vittnen. Enligt Clarence Forsström användes de trappstegsliknande avsätserna i berget för de som bevittnade en avrättning.

Uråldrig. Enligt en uppgift från 1700-talet låg galgen 170 steg från Domarringen.

På platsen. Här stod en gång galgen, givetvis så att både den och själva avrättningen kunde ses vida omkring.

En makaber upptäcktsfärd till stadens galge och rättareplats

Jag är ute på upptäcktsfärd. Mitt inne i stan.

Min ledsagare är Clarence Forsström, aktiv i Föreningen Gamla Norrköping, samlarklubben Karolinen, föreningen Bronsålder, med mera. En synnerligen aktiv herre på 79 år.

I nästa vecka ger Gamla Norrköping ut en bok, signerad just Clarence Forsström, och den handlar om dödsdomar och avrättningar i staden under 1800-talet. Ett ganska makabert ämne, som knappast är avhandlat alls.

– Det är svårt att få fram fakta från tiden innan 1750, säger Clarence Forsström när vi står på Galgberget, under åtskilliga sekler stadens avrättningsplats.

I sin forskning har han främst använt sig av arkiven vid Göta hovrätt i Jönköping och Landsarkivet i Vadstena.

– Vid hovrätten har de varit väldigt serviceinriktade. Där har jag fått mycket hjälp.

Stadens avrättningsplats nämns redan på

1470-talet. I ett gåvobrev nämns galgen invid Domarringen. Att galgen nämns som riktpunkt talar för att den var permanent på platsen och att den var något som tillhörde Norrköpingsbornas vardag.

170 steg från Domarringen

På kartor från 1600- och 1700-talen är platsen noga utmärkt med en galge och med benämningen "rättareplats". Och den väg som gick ut från staden till rättareplatsen kallades Galgegatan. En uppgift från 1700-talet nämner att galgen var placerad 170 steg från Domarringen.

Clarence Forsström stegar ut riktningen och vi kommer till krönet på själva Galgberget.

– Galgen var placerad här för att både den och avrättningen skulle kunna ses av omgivningen, säger han. Här använde man sig av en stega när den dömda skulle placeras i galgretet.

Här finns även trappstegsliknande avsätser i

Clarence Forsström vid platsen för halshuggningarna. "Skurken" heter Boo Andersson.

berget. Här stod de som bevittnade avrättningen, enligt Clarence Forsström.

Staden omgärdades då av ett staket eller plank, med tullar i norr, söder och väster. De dödsdömda fördes ut till sin avrättning via en mindre port i stadsplanen, vilken kallades för Kransporten, och som låg i höjd med dagens Butgatan.

Kransporten omnämns i ett brev på 1700-talet och där sägs att porten "ej warder oftare nu öpnad, än när någon dödsfånge utföres til at affifwas".

Bödelsbilan var med

Vid rättareplatsen verkställdes dödsdomar, antingen genom hängning eller halshuggning. Platsen för halshuggningar vill Clarence Forsström placera på bergkrönet invid dagens Skarp-hagsled.

Han har bödelsbilan med sig och vill visa hur det gick till. Vi behöver därför en skurk. Den hittar vi i Boo Andersson, redaktör för den Gamla

bilden och tidigare personaladministrativ redaktör på NT.

En riktig skurk med andra ord. Det enda vi skärnar är en stupstock, men bilden blir bra ändå.

Sista avrättningen 1838

Det behövdes inte mycket för att mista livet. I april 1730 dömde rådstuvurätten en västgöte vid namn Jonas Frigelsson Gorell till döden genom halshuggning. Han hade uppträtt i staden med falskt namn, stulit en värdefull silverbägare och haft "olovlig bebländelse med en ogift kvinna". Det räckte.

Den sista avrättningen på Galgberget och i Norrköping överhuvudtaget ägde rum i oktober 1838. Det var en man vid namn Kullman som året innan hade rånmördat tre kvinnor vid en adress på Kvarngatan. Men det toget är innan han mötte skarprättaren.

– Han överklagade sin dom och satt i slottshäk-

tet i Linköping under tiden, säger Clarence Forsström. År 1803 infördes en bestämmelse om så kallad bekvänning.

– För att dömas till döden krävdes två vittnen. Fanns där bara ett vittne fick man sitta på bekvänning.

I sin forskning har Clarence Forsström kunnat se att flest dödsdomar avkunnades mot ogifta kvinnor som tog livet av sina oönskade barn.

Ingen benådan andra gången

Avrättningsplatsen vid Galgberget låg i gränslinjen mellan Memmings, Lösings och Bråbo härad. Den kan således ha varit gemensam, både för häradet och själva staden. I den direkta närheten gick den gamla Svingatan, den urgamla gränsvägen mot staden.

Den siste Norrköpingsbon som avrättades på 1800-talet mötte inte sitt öde i hemstaden. Det var en man som hade begått ett mord i slutet av

"Stegling, rådbräkning, halshuggning, hängning. Vem sa att det var bättre förr?"

1850-talet på en adress vid Kungsgatan, men som benådades av dåvarande kronprinsen, sedermera Karl XV.

Men när samme person begick ett nytt mord i början av 1870-talet, hade han inte samma tur. Hans fall kom inför samme kunglige person som tidigare hade benådat honom en gång. Mannen från Norrköping avrättades år 1872 i Landskrona.

Stegling, rådbräkning, halshuggning, hängning. Vem sa att det var bättre förr?"

LASSE SÖDERGREN

Reporter, 011-200 151
lasse.sodergren@nt.se

LEIF HALLBERG

Fotograf, 011-200 000
leif.hallberg@nt.se

